

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра практичної психології та психодіагностики

СИЛАБУС
вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки

Психологія залежностей та руйнівної поведінки

підготовки Магістрів
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми Практична психологія
(психологічне консультування та психотерапія)

Силабус навчальної дисципліни
для денної форми навчання

Луцьк – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Психологія залежностей та руйнівної поведінки» підготовки магістрів, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, за освітньо-професійною програмою Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія)

Розробник:

Мельник А. П., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лесі Українки

**Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри
Практичної психології та психодіагностики**

Протокол № 2 від 8 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри: Людмила МАГДИСЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Психологія (Практична психологія)	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120 / 4		Рік навчання 5
		Семестр 9-ий
		Лекції 16 год.
		Практичні 12 год. Лабораторні 12 год.
ІНДЗ: <u>нема</u>	Магістр	Самостійна робота 72 год. Консультації 8 год.
Мова навчання українська		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача

ППП Мельник Антоній Петрович

Науковий ступінь кандидат психологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри практичної та клінічної психології

Контактна інформація: мобільний телефон +380972141624; електронна адреса antonij_m@ukr.net

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 202. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. Анотація. Дисципліна «Психологія залежностей та руйнівної поведінки» підготовки є вибірковою із природничого циклу підготовки фахівців-психологів. Теми дисципліни дають уявлення про особистісну травму як наслідок психотравмуючої ситуації у житті людини.

Пререквізити:

Вивчення дисципліни базується на дисциплінах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: загальна психологія, основи практичної психології, психодіагностика.

Постреквізити: клінічна психологія, патопсихологія, психологічне консультування, психотерапія.

Мета дисципліни – ознайомлення студентів із широким колом теоретико-методологічних питань психології залежностей та їх наслідків, формування системи наукових знань в галузі профілактики та консультування осіб, що мають певні залежності та руйнівну поведінку.

Предмет вивчення навчальної дисципліни: фізіологічна та психологічна залежність та особистісна травма як наслідок руйнівної поведінки.

Завдання курсу: знання з теорії психологічних залежностей, мотивації та факторів, які детермінують процес реабілітації та профілактики наслідків психологічних та фізіологічних залежностей; понятійний апарат з психології залежностей на базі ознайомлення з основною психологічною літературою; вміння та навички роботи з діагностичними методиками та інтерпретації отриманих даних для постановки психологічного діагнозу; навички проведення консультування осіб, схильних до залежностей та руйнівної поведінки.

IV. Результати навчання (Компетентності)

Студенти будуть компетентними у таких питаннях:

Загальні:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні):

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР14. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР15. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР16. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР17. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

V. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лаб.	Сам. Роб.	Конс ульт.	Конт р. Роб.
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи феномену залежності та руйнівної поведінки							
Тема 1. Теоретичні підходи до визначення феномену залежностей особистості	12	2			10		
Тема 2. Поняття про залежності, її ознаки та різновиди.	16	2	2	2	10		
Тема 3. Особливості впливу різних залежностей на емоційно-поведінкову діяльність особистості.	18	2	2	2	10	2	
Тема 4. Руйнівна поведінка, як наслідок залежностей особистості.	18	2	2	2	10	2	
Разом за модулем 1	64	8	6	6	40	4	
Змістовий модуль 2. Корекція залежностей особистості та руйнівної поведінки							
Тема 5. Формування резильєнтності та корекція залежностей особистості	16	2	2	2	10		
Тема 6. Метод травмофокусу в психологічній профілактиці та корекції залежностей особистості	20	4	2	2	10	2	
Тема 7. Когнітивно-поведінковий підхід в профілактиці та корекції залежностей та руйнівної поведінки особистості	20	2	2	2	12	2	
Разом за модулем 2	56	8	6	6	32	4	
Всього годин:	120	16	12	12	72	8	

VI. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента: відвідування занять є обов'язковим. За умови відвідування та якісної підготовки до занять студент може набрати максимальну кількість балів поточного оцінювання. За наявності об'єктивних причин (відрадження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу, навчатися он-лайн. За бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Списування під час модульних контрольних робіт заборонене.
- Письмові роботи студента обов'язково проходять перевірку на наявність плагіату (допускається не більше 20 % текстових запозичень).
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дефлайнів та перекладання: Максимально оцінюється робота студента на занятті (за умови успішної відповіді). За наявності об'єктивних причин (відрадження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за певний вид діяльності). Перекладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

VII. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є залік. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем, або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо). Залік відбувається у формі усного

опитування. Студент може не скласти його, якщо за результатами поточного оцінювання та модульної контрольної роботи набирає 75 і більше балів.

VIII. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

IX. Рекомендована література

1. Вебер Т. Травмафокус: спеціалізований психотерапевтичний метод для роботи зі стресом, травмою та хронічним болем. Харків: Litera Nova, 2020. 164 с.
2. Гашека Т. В. Практичні рекомендації для проведення психокорекційної роботи з підлітками за наявності суїцидальних ідецій. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 7. С. 68–72.
3. Моховиков А. Н. Телефонное консультирование. Москва: Смысл, 1999. 410 с.
4. Максимова Н. Ю., Толстухова С. В. Соціально-психологічний аспект профілактики адитивної поведінки підлітків та молоді. Київ, 2000. 200 с.
5. Руководство по аддиктологии / под.ред. проф. В.Д. Менделевича. Санкт-Петербург: Речь, 2007. 768 с.
6. Юрьева Л. Н., Больбот Т. Ю. Компьютерная зависимость: формирование, диагностика, коррекция и профилактика. Дніпро: Пороги, 2006. 196 с.
7. Алкогольная и наркотическая зависимость у подростков: Руководство для медицинских и социальных работников / Бабюк И. А. и др. Донецк: Донеччина, 2004. 192 с.
8. Москаленко В.Д. Зависимость: семейная болезнь. Москва: ПЕР СЭ, 2008. 352 с.
9. Антонян Ю. М., Леонова О. В., Шостакович Б. В. Феномен зависимого преступника. Москва: Аспект Пресс, 2007. 192 с.
10. Сорокіна О. А. Психологія залежності: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2014. 180 с.
11. Железнякова Ю.В. Основні характеристики адитивної поведінки. *Теорія і практика сучасної психології*. 2016. № 2. С. 4–8.
12. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с.
13. Психологічна допомога учасникам АТО та їх сім'ям: кол. моногр. / М. Мушкевич та ін. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 356 с.

14. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія життєвих криз та кризове консультування: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 100 с.

15. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів: навч.-метод. посіб. / Т. І. Дучимінська та ін. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 236 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

- 1) Поведінкова норма.
- 2) Правові, моральні та естетичні норми.
- 3) Поведінкова патологія та її ознаки (схильність до дезадаптації, тотальність, стабільність).
- 4) Підходи до виділення поведінкової норми, патології та девіації: соціальний, психологічний, психіатричний, етнокультурний, віковий, тендерний, професійний, феноменологічний.
- 5) Девіантна, деліквентна та адиктивна поведінка.
- 6) Зміст понять, специфічні ознаки та відмінності.
- 7) Загальна характеристика видів адитивної поведінки.
- 8) Історико-культурні аспекти адитивної поведінки.
- 9) Традиції використання психотропних речовин у Стародавньому світі.
- 10) Винахід спирту, відкриття «наркотиків».
- 11) Психологічний зміст вживання психотропних речовин.
- 12) Характеристика стану зміни свідомості.
- 13) Залежність як основна проблема адитивної психології.
- 14) Психологічна характеристика залежної особистості.
- 15) Гармонійна особистість та її характеристики.
- 16) Загальна характеристика факторів адиктивної поведінки.
- 17) Біологічні фактори.
- 18) Роль спадковості у формування адиктивної поведінки.
- 19) Характеристика алкогольного синдрому плода.
- 20) Сутність біологічної схильності до алкоголізму.
- 21) Психологічні фактори.
- 22) Особистісні, вікові та гендерні передумови формування залежної поведінки.
- 23) Вікові особливості підлітків як фактор виникнення потреби у психотропних речовинах.
- 24) Поняття акцентуації характеру та їх роль у формуванні залежності від психотропних речовин.
- 25) Соціальні фактори.
- 26) Роль макросоціуму та мікросоціуму у формуванні адиктивної поведінки.
- 27) Стили сімейного виховання.
- 28) Сутність понять залежна та співзалежна особистість.

- 29) Види залежностей.
- 30) Типи співзалежнених жінок.
- 31) Характеристика залежних та співзалежнених підлітків.
- 32) Загальна характеристика алкогольної залежності.
- 33) Вживання алкоголю та зловживання алкоголем.
- 34) Характеристика доз вживання алкоголю і ступені алкогольного сп'яніння.
- 35) Рівні вживання алкоголю.
- 36) Зміст понять «Продром алкоголізму», «Алкогольний абстинентний синдром».
- 37) Форми прояву та стадії розвитку алкоголізму.
- 38) Механізми дії алкоголю на психіку.
- 39) Характеристика особистості при алкоголізмі.
- 40) Проблема підліткового та жіночого алкоголізму.
- 41) Загальна характеристика ніотинової залежності.
- 42) Стадії ніотинової залежності, їх тривалість та дози.
- 43) Критерії ніотинового абстинентного синдрому.
- 44) Характеристика особистості при ніотиновій залежності.
- 45) Види наркотичних речовин.
- 46) Механізми дії наркотичних речовин на психіку.
- 47) Форми та стадії розвитку наркоманії і таксикоманії.
- 48) Особливості залежності при вживанні різних наркотичних речовин: опійна наркоманія, залежність від транквілізаторів та снодійних засобів, залежність від стимуляторів, гашишна наркоманія, залежність від галюциногенів, інгаляторна токсикоманія.
- 49) Проблема харчових залежностей.
- 50) Загальні та специфічні критерії харчових залежностей.
- 51) Основні види харчових залежностей нервова анорексія і нервова булімія та їх особливості.
- 52) Загальна характеристика сексуальних адикцій.
- 53) Види сексуальних залежностей та їх характеристика.
- 54) Фетишизм, ексгібіціонізм, вуайеризм, педофілія, садомазахізм та інші.
- 55) Сутність комунікативних залежностей.
- 56) Фанатизм та його види.
- 57) Проблема ігрової залежності.
- 58) Характерологічні та особистісні властивості гемблерів.
- 59) Стадії формування залежності від гри.
- 60) Зміст поняття ігровий цикл та характеристика фаз ігрового циклу.
- 61) Методи психотерапії нехімічних залежностей.
- 62) Загальна характеристика роботоголізму.
- 63) Психологічний портрет роботоголіка.
- 64) Типи роботоголіків.

- 65) Характеристика спортивної адикції.
- 66) Адикція до витрати грошей та її критерії.
- 67) Позитивні та негативні сторони релігійної адикції.
- 68) Технологічні адикції.
- 69) Психологічні та фізіологічні ознаки інтернетзалежності.
- 70) Типологія залежності від комп'ютера та інтернету.
- 71) Психологічний портрет інтернет-залежної особистості.
- 72) Залежність від мобільних телефонів як проблема сучасності.
- 73) Сутність адикції стосунків.
- 74) Сутність поняття сталкерство.
- 75) Загальна характеристика та прояви залежності від кохання.